

Naturvernforbundet

Miljødirektoratet
v/Fylkesmannen i Nordland
fmnopost@fylkesmannen.no

12. februar 2018

Klage på løyve til bruk av fjelledelgran på gnr. 42, bnr. 282 i Saltdal kommune

Vi viser til vedtak i sak 2018/383 den 26.1.2018, kunngjort på Miljøvedtaksregisteret 27.1.2018.

Klagar ønskjer saka omgjort, slik at søknaden blir avslått.

Hovudtema for klaga:

Det finst ny kunnskap om risikoene for frøspreiing frå fjelledelgran. Vurderingar av korleis arten spreier seg er eit tema. Kjente naturverdiar i nærleiken av plantefeltet, likeins. Denne saken er heller ikkje typisk for arten, då det her er eit poeng å produsere kongler, medan ein elles legg vekt på at dette treslaget skal hoggast før det blir kongleberande. Bruken av forskriftera meiner vi difor er feil.

Ny kunnskap og norsk forvalting

Når det gjeld utanlandske treslag i norsk natur kjem det til kunnskap kvart år, som følgje av at det har gått lengre tid frå treslaget blei introdusert til norsk natur, og at det blir samla heilt ny kunnskap.

For fjelledelgran er det ikkje så mange stader der ein har hatt bestand som har sett kongler over lengre tid. I tillegg er det berre sporadisk at det er undersøkt på slike stader korleis det er med frøspreiing. Den eine staden vi har sett at det har vore undersøkingar er på Hirkjølen. Der er det til dels betydeleg spreiing.

Elles kan ein merke seg at førekommstane ved Hirkjølen ikkje er lagt inn på Artskart. Kommunane Stor-Elvdal (Hirkjølen), Ringebu (Hirkjølen), Vefsn (Søfting og Drevvatn) og Sogndal (Kaupanger) har til saman ei registrering av fjelledelgran på Artskart. Den kunnskapen som faktisk finst er såleis delvis vanskeleg tilgjengeleg.

I dette høvet ligg det føre ny kunnskap etter 2012, i form av Nygaard (2015), som det visas til i Artsdatabanken si førebelse vurdering av fjelledelgran til den nye framandartlista. Her [vurderast fjelledelgran til å ha høg risiko \(HI\)](#).

I dei fleste sakene som omhandlar fjelledelgran er det juletreproduksjon som er siktemålet. Då er det vanleg å setje vilkår om at alle trea skal vere fjerna når dei er kome til alder og storleik slik at dei set

Naturvernforbundet
Mariboes gt 8,
0183 Oslo
naturvern@naturvernforbundet.no

SABIMA
Pb. 6784 St. Olavs plass,
0130 Oslo
sabima@sabima.no

WWF Verdens naturfond,
Postboks 6784 St. Olavs Plass,
0130 Oslo
wwf@wwf.no

kongler. Risikovurderinga har nok også spegla dette til ein viss grad. I denne saken er det kongleproduksjon som er heile hensikta med utsettinga av fjelledelgran. Det vil seie åtferd som i større grad enn elles fører til risiko for frøspreiing. Det er ikkje lenger spørsmål om ein vil få spreiing frå plantefeltet, men kor mykje og kor langt.

Søkjær seier at det ikkje er påvist spreiing ved hjelp av fuglar eller dyr av fjelledelgran i Noreg. Av Artskart kan ein sjå at det er meiser, finkefuglar, spettar og nøtteskrike i området. Det vil vere direkte oppsiktsvekkande om ikkje nokon av desse forsyner seg av konglefør frå fjelledelgran, då dei same typane fuglar lev av desse frøa i Nord-Amerika. Det vil vere like oppsiktsvekkande om ikkje nokon av desse hamstrarar slike frø. Det er oppsiktsvekkjande om ikkje nokre av desse frøa kjem ut i spiredyktig stand opptil ein kilometer, eller lengre frå der frøa er henta. Jo tyngre frø, jo meir interessante for hamstring. At det manglar dokumentasjon på fuglespreidd fjelledelgran i Noreg, skuldast nok helst at ingen har undersøkt.

Det treng ikkje vere mange frø som spirer som følgje av slik transport. Viss trea veks opp i fred og klarer å setje kongler, er det tilstrekkeleg til at større område vil bli påverka om nokre få tregenerasjoner. Nærare ein tredel av det nærliggande naturreservatet Fiskvågflået har barskog der det vil ta litt tid før ein finn nye tre av fjelledelgran, eventuelt at det vil vere ressurskrevjande viss ein skal finne alt.

Når vi har sett tendensen til spreiingsevne som på Hirkjølen, er det eit tidsspørsmål før denne arten må klassifiserast med alvorlegaste svartelistegrad. For ein så langvarig produksjon som det er tale om i denne søknaden, må det vere heilt vesentleg å finne fram til eit område som kan tolke det viss ein skal kunne gi løype. Å finne eit avsidesliggende område der denne arten ikkje kan spreie seg ukontrollert er vel bortimot umogleg. Dermed står det igjen område der ein har dyrka fjelledelgran i stor stil tidlegare og likevel må setje inn omfattande tiltak for å unngå spreiing.

Det ligg vel også eit ønskje frå næringa å ha tilgang til frø frå norske frøplantasjar i staden for det ein må importere frå utlandet. I dette ligg mellom anna at ein med norsk frømateriale normalt får planter som er betre tilpassa norsk daglengde, temperatur osb. I det ligg også at ein i framtida vil ha endå meir av denne arten som ventetegn kan spreie seg lettare i vår natur.

Fiskvågflåget naturreservat

Verneføremålet for Fiskvågflået reservat er som følgjer:

«Formålet med fredningen er å bevare en rik kalkfuruskog med alt naturlig plante- og dyreliv og med alle de naturlige økologiske prosessene.».

Naturkvalitetane er [nærare skildra i Naturbase](#):

«Lokaliteten inneholder en av våre mest verdifulle kalkfuruskogs-lokaliteter med internasjonal/nordisk verneverdi. Av spesielle kvaliteter kan nevnes at området domineres av kalkrike rasmarker, det har en godt utviklet kalkfuruskog, stedvis med urskogspreng, det har stor artsrikdom, floristiske og plantogeografisk interessante arter og varmekjære innslag. Lokaliteten har stor referanseverdi grunnet sitt innhold av virkelig gammel, storvokst og velutviklet furuskog på kalkrik grunn. Forørig finnes interessante soneringer fra rik gråor-heggeskog via lågurtfuruskog, og kalkfuruskog til sva og åpne rasmarker med reinrose og reinrosehei og kalkbjørkeskog på toppen. Dette er meget spesielle og interessante vegetasjonssoneringer som ikke er kjent fra andre steder. En meget spesiell lokalitet som også kan gi levemuligheter og inneholde krevende arter av evertebrater, men dette er ikke undersøkt.»

Skog med urskogspreng, stor referanseverdi og vegetasjonssoneringer som ikkje er kjent frå andre stader, tilseier ein ganske spesiell kvalitet. Dette er ikkje kvalitetar ein driv forsøksverksemnd med, i form av unødig påverking frå utanlandske treslag. Det som har vore av slik påverking (av gran) til no er meir enn nok.

Naturkartlegging i området

Arealet som inngår i naturreservatet ser ikkje ut til å vere kartlagd etter DN-handbok 13. Men det er grunn til å tru at i alle fall ein del areal dreier seg om kalkfuruskog med verdi A. Av skildringa av naturverdiar i faktaarket for verneområdet kan det også vere rom for andre naturtypar. Når ein ikkje har betre oversyn over dette, må ein ta høgde for at fleire naturtypar kan vere representert, også slike som er raudlista.

Påverking av utanlandske treslag frå tidlegare i området

Salten Skogselskap sin eigedom har vore brukta til dyrking av skog over lengre tid. Planteskolen på Rognan har vore i drift mellom 1920 og 2009. Mellom anna med heimel i naturmangfaldlova § 49 burde ein hatt ein større gjennomgang av det som måtte vere igjen etter planteskuledrifta, slik at ein kunne pålagt fjerna ein del potensielle problem på utsida av naturreservatet.

Vesentlige uheldige følger for naturmangfaldet

Rettleiaren lister opp ein del vurderingstema som skal vurderast mot «(Vesentlige) uheldige følger for biologisk mangfold». I matrisa står det for verneområder ei formulering som gjeld både gradane:

«*Tiltak nær et verneområde som kan medføre skade inn i et verneområde*»

I tillegg slår graden «uheldige følgjer» inn for naturtypar som er nær truga (NT). Rettleiaren seier om dette:

«*Tredje setning i bestemmelsen setter en absolutt grense for når myndighetene kan gi tillatelse til utsetting. Dersom det er grunn til å anta ”vesentlige uheldige følger” for det biologiske mangfoldet, har myndighetene ikke lov til å gi tillatelse til utsetting. Det trenger ikke å være sannsynlighetsovervekt for at vesentlige uheldige følger vil inntre.*»

Det er ei skjønsmessig vurdering av om dei er «vesentlege» eller ikkje, desse følgjane. Det som kan bli påverka er i faktaarket til naturreservatet slik:

«*Av spesielle kvaliteter kan nevnes at området domineres av kalkrike rasmarker, det har en godt utviklet kalkfuruskog, stedvis med urskogspreg, det har stor artsrikdom, floristiske og plantegeografisk interessante arter og varmekjære innslag. Lokaliteten har stor referanseverdi grunnet sitt innhold av virkelig gammel, storvokst og velutviklet furuskog på kalkrik grunn. Forørig finnes interessante soneringer fra rik gråor-heggeskog via lågurtfuruskog, og kalkfuruskog til sva og åpne rasmarker med reinrose og reinrosehei og kalkbjørkeskog på toppen. Dette er meget spesielle og interessante vegetasjonssoneringer som ikke er kjent fra andre steder. En meget spesiell lokalitet som også kan gi levemuligheter og inneholde krevende arter av evertebrater, men dette er ikke undersøkt.*»

Det blir veldig snart «vesentlege» uheldige følgjer når det er tale om slike heilt spesielle kvalitetar.

Vektlegging av andre omsyn etter naturmangfaldloven § 14

I vedtaket står det:

«*Når risikoen for vesentlige uheldige følger for naturmangfold er lav, blir hensynet til andre samfunnsinteresser (forventet økonomisk verdiskaping) avgjørende. Vi gir derfor tillatelse til utplanting av fjelledelgran.*»

Vi meiner Fylkesmannen si vurdering her er i strid med forskrifta, jf. rettleiaren, der det står:
«*Dette gjelder selv om andre viktige samfunnsinteresser taler for en tillatelse.*»

Rettleiaren talar om tilhøve der ein har identifisert ein ikkje usannsynleg skadeverknad. Fylkesmannen har registrert at det er risiko og talar mellom anna om tiltak for å redusere risikoen.

Vilkår om innsamling av rømlingar

Vedtaket har følgjande vilkår:

«Søker plikter å begrense spredning av fjelledelgran fra utsettingsområdet. Spredning innen samme eiendom må fjernes av søker. Ved spredning til andre eiendommer må søker om mulig innhente grunneiers samtykke og deretter fjerne spredningen. Hvis eier av annen eiendom ikke tillater fjerning, skal spredningen meldes til Fylkesmannen.»

Når t.d. sembrafrø blir spreidd kilometervis med fugl i Noreg, så må ein ta høgde for at noko liknande kan skje med fjelledelgran i Saltdal. Då er det hjelpelaust å tale om kontroll av rømlingar innanfor ein avstand av 200 meter.

Med formuleringa om at spreiling som ikkje kan fjernast på naboteigar skal meldast til Fylkesmannen, ser det ut som om Fylkesmannen tar på seg pliktene i stor grad med å rydde opp i slike problem. Ein tinglyst rett og plikt til rømlingkontroll på den store eigedommen som ligg vest og nord for sokjar sin eigedom, ville i det minste gi eit signal om at sokjar vil ta dette spørsmålet alvorleg. Noko tilsvarende for alle dei små eigedomane elles i området, ser ut til å vere utfordrande.

Gnr 42 Bnr 282 innramma med gult.

Innsamling av kongler

I løystet er følgjande vilkår sett:

«I frøår (år med kongler på de fleste trærne) skal konglene samles inn før de slipper frø.»

Dette er nærmast eit meiningslaust krav. Viss ein først skal setje vilkår om innsamling av kongler, så må ein i det minste sørge for at alt som er av kongler blir samla inn, ikkje berre dei åra det er mange kongler.

Konklusjon

Fiskvågflåget naturreservat har så spesielle og store verdiar at nabolaget er ein heilt feil plass til utanlandske treslag. Når siktemålet er frøproduksjon, er einaste aktuelle plass ein stad som har mykje spreiing av arten frå før, slik at ein under alle omstende må setje i gang omfattande tiltak mot rømlingar.

Krav om utsett iverksetting

Ein ber om at det ikkje blir planta ut noko før klag er avgjort.

Med venleg helsing

Arnodd Håpnes
Fagleiar naturmangfald, Naturvernforbundet

Christian Steel
Generalsekretær, SABIMA

Sverre Lundemo
Seniorrådgjevar naturmangfald, WWF Verdens naturfond